

Nr 12

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående ändrad tidpunkt för allmänna val.

I en till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 177 i första kammaren av herr *Svanström*, hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att en utredning verkställs angående möjligheten att fastställa valdagen till en senare tidpunkt på hösten och måhända till en vardag».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt gällande bestämmelser förrättas ordinarie val till andra kammaren samt allmänna val till landsting och till stads- och kommunalfullmäktige den tredje söndagen i september månad. Motsvarande val av municipalfullmäktige äga rum första söndagen i oktober och av kyrkofullmäktige tredje söndagen i samma månad.

Vad först beträffar den av motionären framförda tanken om de allmänna valens förläggande till senare tidpunkt under hösten må erinras om att 1918 års konstitutionsutskott (utl. nr 21) i anledning av väckta motioner tillstyrkte förslag om införande av gemensam valdag alternerande för andra-kammarvalen resp. landstingsmannavalen och därvid föreslog som sådan valdag den första söndagen i september. Utskottets förslag avslogs i denna del av riksdagen, vilken dock beslöt bifalla av utskottet gjord hemställan om utredning angående införande av viss för land och stad gemensam valdag (skr. nr 454). Sedan yttranden i ämnet inhämtats från landsting och länsstyrelser framlades i proposition (nr 121) till 1919 års riksdag resultatet av utredningen och föreslogs därvid tredje söndagen i september som valdag för ifrågavarande två val. En klar majoritet av de hörda myndigheterna hade ansett september vara den lämpligaste valmånaden, och bland skälen härför anfördes bl. a. att det brådaste skördearbetet då vore överstån- det och att det ur klimatiska synpunkter vore den lämpligaste tiden. Före- dragande departementschefen framhöll för egen del att valen icke lämpligen kunde förläggas till den mörkaste årstiden under oktober, november och december månader. Förutom de korta dagarna under dessa månader utgjorde även klimatet och vägarnas svårframkomlighet i vissa delar av landet ett hinder härför. Både med hänsyn till väderlek och väglag ansåg därför departementschefen september månad som lämplig. Med hänsyn till skörde- arbetets intensitet under månadens tidigare del borde valet förläggas till månadens senare hälft men med hänsyn till väderleksförhållanden och kom-

munikationssvårigheter ej senare än som var absolut nödvändigt. Konstitutionsutskottet (1919: 21) anslöt sig till departementschefens uttalande och tillstyrkte bifall till förslaget om valdag under senare hälften av september månad. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Vad beträffar valens förläggande till annan dag än söndag må erinras att även denna fråga var under omprövning år 1919 i samband med fastställandet av valdag. Av de infordrade yttrandena framgick att majoriteten förordade söndagen som valdag. Departementschefen ansåg sig i valet mellan en arbetsfri vardag och en söndag som valdag böra ge företräde åt söndagen med stöd av, förutom majoriteten av de avgivna yttrandena, även den omständigheten, att söndagen i tidigare praxis varit valdag utan att enligt hans mening olägenheter därav försports. En bidragande orsak till att vid dåvarande tidpunkt ej förlägga valen till en vardag var även den inom arbetstidskommittén pågående utredningen angående införande av helgdagar utan kyrklig karaktär. Konstitutionsutskottet ansåg det ur flera synpunkter vara en fördel om en arbetsfri vardag kunde inrättas under hösten och uttalade den förhoppningen att resultatet av utredningen skulle föreläggas riksdagen. Då arbetstidskommittén år 1920 framlade förslag om en sammanhängande arbetarsemester om 8 dagar, förföll emellertid frågan om införande av helgdagar utan kyrklig karaktär.

Sedan beslut om gemensam valdag för andrakammarval och landstingsmannaval sålunda fattats år 1919 har genom lagändringar år 1936 och 1942 även val av stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige sammanförts så att alla dessa val äga rum den tredje söndagen i september. På annan dag förättas numera bara municipal- och kyrkofullmäktigeval.

En motion av liknande innebörd som den nu aktuella väcktes vid 1951 års riksdag i första kammaren av herrar Bengtsson och Lars Andersson (nr 238). I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 11) avstyrkte konstitutionsutskottet motionen och hänvisade därvid till att de år 1919 åberopade argumenten för valens förläggande till september månad alltjämt vore bärande. Med anledning av den av motionärerna framförda synpunkten att valen av hänsyn till söndagens helgd borde förläggas till annan dag framhöll utskottet att valens förläggande till en söndag numera så vuxit in i det allmänna medvetandet, att några principiella betänkligheter mot söndagen som valdag knappast längre vore för handen.

Utskottet. Vad beträffar den ena av de av motionären väckta frågorna, nämligen de allmänna valens förläggande till en senare tidpunkt under hösten än vad som f. n. är fallet, finner utskottet de skäl alltjämt bärande, vilka år 1919 åberopades för att andrakammarvalen och landstingsmannavalen skulle äga rum i september månad. Några skäl av beskaffenhet att nu böra föranleda riksdagen till ett förändrat ståndpunktstagande i detta spörsmål ha enligt utskottets mening ej anförts i förevarande motion. Utskottet vill dock i samband härmed framhålla att författningsutredningens arbete även avser en revision av riksdagens arbetsformer, varvid en om-

läggning av sessionstiderna kan komma att aktualiseras. Frågan om tidpunkten för de allmänna valen kan i så fall få omprövas från helt nya utgångspunkter.

Vad beträffar den andra av de av motionären väckta frågorna, nämligen om de allmänna valens förläggande till en helgdag utan kyrklig karaktär, vill utskottet erinra om att de s. k. helgdagssakkunniga (SOU 1947: 27) föreslog en sådan helgdag förlagd till tiden omkring den 1 oktober. Deras förslag i denna del vann dock ej statsmakterna bifall vid det beslut om en kalenderreform, som fattades år 1952. Den år 1960 tillsatta utredningen för verkställande av översyn av semesterlagstiftningen har emellertid i sina direktiv fått till uppgift att i samband med frågan om en utökning av semestern till fyra veckor om året närmare överväga hur den ökade fritiden skall tas ut: som sammanhängande ledighet eller som enstaka dagar. Spörsmålet om införande av ett ökat antal arbetsfria dagar är sålunda under utredning. Vidare avser författningsutredningens arbete även en revision av valsystemet till riksdagen, varigenom frågan om valdagen kan komma att få omprövas. Utskottet finner därför ej skäl föreligga att nu tillstyrka utredning av frågan om de allmänna valens förläggande till annan dag än söndag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att motionen I: 177 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1961

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén, Olsén, Svenningsson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Erik Olsson, Hedblom, Dahl och Harald Pettersson*; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, Andersson i Linköping, von Friesen*, Adamsson*, Larsson i Luttra*, Bengtsson i Halmstad, Nilsson i Östersund, Hammar, Braconier* och Svenungsson*.

* Ej närvarande vid justeringen.